

**YABANCI SERMAYELİ BANKALARIN ÖRGÜTLENME ŞEKİLLERİ VE
EV SAHİBİ ÜLKEDE OLUŞTURABİLECEKLERİ AVANTAJLAR İLE
DEZAVANTAJLAR¹²**

Zübeyir TURAN³

Nefise KAYA⁴

ÖZET

Küreselleşmenin yirminci yüzyılın son çeyreğinde hız kazanması ile birçok sektör gibi bankacılık sektörü de bu gelişmeden etkilenmiştir. Küreselleşmeye bağlı olarak, özellikle 1980'li yıllarda bilgisayar ve iletişim teknolojilerinde gerçekleşen hızlı gelişmelerin de etkisiyle bankacılık sektöründe birçok değişim meydana gelmiştir. Bankacılık sektöründe yabancı bankaların sayısının artması küreselleşmenin bir sonucudur. Yabancı bankaların ev sahibi ülkeye giriş ve örgütlenme şekilleri çeşitlilik arz etmektedir. Son yıllarda yabancı banka girişleri kadar yabancı bankaların ev sahibi ülkedeki etkileri de önem kazanmıştır. Yabancı bankaların ev sahibi ülkede bulunmasının avantajlı mı dezavantajlı mı olduğu konusunda değişik görüşler ve farklı veriler bulunmaktadır. Bu farklılıklar ışığında yabancı bankaların avantaj ve dezavantajları farklı sonuçlar oluşturarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmanın amacı da, Türk bankacılık sektöründe yabancı banka girişlerinin gelişimini ve paylarını incelemek ve yabancı banka girişlerinin ev sahibi ülke ekonomisi açısından avantaj ve dezavantajlarını incelemektir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Bankacılık, Yabancı Bankaların Ev Sahibi Ülkelerde Giriş ve Örgütlenme Şekilleri, Yabancı Bankacılığın Avantaj ve Dezavantajları.

JEL Kodları: D20, E20.

**ORGANIZATIONAL FORMS OF FOREIGN BANKS AND ADVANTAGES
AND DISADVANTAGES THAT CREATE IN THE HOST COUNTRY**

ABSTRACT

In last quarter of 21st. century with picking up speed of globalisation just like other sectors the banking sector influenced from this global development. Especially in 1980s relation to financial globalisation there were some changes in banking sector with the influence of rapid development in computer and communication technology. The being of foreign banks is a result of globalization. It is known that foreign banks show variety in entrance and organization style in native country In recent years not only entrance of foreign banks but also influence of foreign banks have become importance in host country. There are different point of views about advantages and disadvantages of foreign banks which are in host country. In light of these differences, advantages and disadvantages of foreign banks cause different results. The aim of this paper, Turkish banking sector development and foreign bank inflows, inflows of foreign banks to examine the advantages and disadvantages in terms of the host country's economy.

Keywords: Foreign Banking, Foreign Banks' Entrance and Organization Style in Native Country, Advantages and Disadvantages of Foreign Banking.

JEL Codes: D20, E20.

¹ Makale Geliş Tarihi: 13.03.2014

Makale Kabul Tarihi: 17.04.2014

²Bu çalışma, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Hazırlanan "1980 Sonrası Yabancı Banka Girişlerinin Türk Bankacılık Sektöründeki Yeri ve Yabancı Bankaların Oluşturabilecekleri Avantajlar ile Dezavantajlar" Yüksek lisans tezinden uyarlanmıştır.

³ Doç. Dr., Niğde Üniversitesi İİBF, İktisat Bölümü, z_turan63@hotmail.com

⁴Öğr.Gör., Trakya Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokul, Bankacılık Bölümü, nefisekaya@trakya.edu.tr

GİRİŞ

Küreselleşme eğiliminin hızla arttığı günümüz dünyasında, ülkeler arasında sermaye hareketlerinin serbestleşmesi, doğrudan yabancı yatırımların artması, teknoloji alanında gerçekleştirilen ilerlemeler bankacılığın önemini arttırmıştır. Bütün bu gelişmelerin sonucu olarak da ülke içerisinde yabancı bankaların sayısı ve işlem hacmi artmaktadır. Yabancı bankalar, değişik şekillerde ev sahibi ülkeye gelebilmekte ve örgütlenebilmektedirler. Bu şekiller kuruluş izinlerinin alınarak yabancı banka kurulması muhabir bankacılık, temsilcilik, şube açma, acenteler, bağlı ve yan kuruluşlar, konsorsiyumlar, Off-Shore (kıyı) bankacılığı ve satın alma olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yabancı banka girişlerinin ev sahibi ülkenin ekonomisi için yararlı mı yoksa zararlı mı olduğu tartışılan bir konu olmakla birlikte, bu konuda farklı görüşler ve farklı göstergeler bulunmaktadır. Bu sebeple yabancı banka girişlerinin tamamen avantajlı ya da tamamen dezavantajlı olduğunu ortaya koymak mümkün olmamaktadır.

Türkiye’de banka hisselerinin yabancılara satılması sebebiyle oluşan net sermaye girişi cari açık üzerinde, satış dönemlerinde azaltıcı etkide bulunmuştur. Ayrıca, yabancı sermayeli bankalar dış ticareti finanse ederek de ödemeler dengesi üzerinde olumlu etkiler gösterebilmektedirler.

Bu çalışmada, yabancı bankaların örgütlenme şekilleri ile birlikte yabancı bankaların ev sahibi ülkede oluşturabilecekleri avantajlı ve dezavantajlı sonuçlar ele alınmaya çalışılmıştır.

1. YABANCI BANKALARIN GİRİŞ VE ÖRGÜTLENME ŞEKİLLERİ

Yabancı ülkede yapılacak yatırımın örgütlenme şeklinin seçimi birçok etkene bağlı bulunmaktadır. Bankanın, yabancı ülke piyasasında yapmayı planladığı faaliyetlerin türü ve hacmi örgütlenme şeklini belirleyen en önemli etkidir. Bankanın bu tür bir yatırım için ayırmayı planladığı kaynak tutarı da örgütlenme şeklini belirlemektedir. Yatırım yapılacak ülkenin yabancı banka girişine ilişkin düzenlemeleri ve o ülkedeki vergi düzenlemelerinin de örgütlenme şekli üzerinde önemi bulunmaktadır (Bumin, 2007a: 12). Yabancı bankaların giriş ve örgütlenme şekillerine baktığımızda; muhabir bankalar, temsilcilikler, şubeler, acenteler, bağlı ve yan kuruluşlar, konsorsiyumlar, Off-Shore (Kıyı) bankacılığı karşımıza çıkmaktadır.

Yabancı ülkelerde kurulmuş bir bankanın Türkiye’de açacağı ilk şubesi için Bankalar Kurulu’ndan izin alınması şarttır. Ödenmiş sermayelerinin 1-6 trilyon TL’den az olmaması gerekir (<http://ozkankac.wordpress.com>). Kuruldukları veya faaliyette buldukları ülkelerde mevduat kabul etmelerinin veya bankacılık işlemleri yapmalarının yasaklanmamış olması, şarttır. Türkiye’de şube açan veya açacak olan yabancı bankaların kuruldukları ülkelerde, milli bankaların şube açarak faaliyet göstermek istemeleri halinde, o ülkeler mevzuatına göre tabi olacakları şartlar, bu Kanunun yabancı bankalar için koyduğu şartlardan daha ağır olduğu veya sonradan ağırlaştığı takdirde, Bakanlar Kurulu karşılık olarak ilgili yabancı bankalardan aynı şartları yerine getirmelerini isteyebilir ve bu talebe uymayanların izinlerini iptal edebilir. Bu nedenle Türkiye’deki muhabir bankaların temsilciliklerine, şubelerine ve acentelerine göz atacak olursak yabancı bankaların ülkede ticari bir faaliyet göstermeleri gerekmektedir.

1.1. MUHABİR BANKALAR

Bir banka, işlemlerinin veya faaliyetlerinin nispeten az olduğu ülkelerde, belirlenmiş bazı işlemleri yapmada kendi ajanı olarak faaliyette bulunması için yerel bir bankayla bağlantı kurabilir. Böyle bir durumda, yerel banka “muhabir banka” olarak adlandırılmaktadır (Ekren, 1987: 96).

Muhabir bankacılıkta, doğrudan yatırım ve yabancı piyasada fiziki olarak bulunmak söz konusu olmamaktadır. Muhabir bankalar, kendi ülkelerindeki işlemleri karşılıklılık ilkesi çerçevesinde ve belirli bir ücret karşılığında diğer ülkedeki banka adına takip etmektedir (Bumin, 2007b: 14).

1.2. TEMSİLCİLİKLER

Temsilcilikler, bir bankanın yabancı bir ülkede kendisini temsil etme amacına yönelik bir ya da daha fazla kişiden oluşan bankacılık kurumudur. Burada görev alacakların ilgili ülkelerin bankacılık işlemleri konusunda bilgili ve hükümet, finansal çevreler ve iş adamlarıyla bağlantıları olan kişiler olması tercih edilmektedir. Temsilciler aynı zamanda birden fazla bankayı temsil edebilmektedir (Ekren, 1987: 98).

Temsilcilikler, yabancı bankacılık sektöründeki yatırımların en sınırlı şekli olarak yabancı ülkede ticari bir varlık kurulmasını gerektirmektedir. Temsilcilikler, mevduat kabul etme ve kredi açma gibi faaliyetlerde bulunmamakta, ancak ana bankaya gönderilecek ödemelere aracılık etmekte, ana bankadan verilecek kredilerin hazırlığını gerçekleştirmekte ve ülke ekonomisi hakkında bilgi toplamaktadır (Bumin, 2007b: 14).

1.3. ŞUBELER

Yabancı ülkede aktif bir şekilde bankacılık hizmetleri sunabilmenin klasik yolu, şube açmaktır. Bazı ülkeler şubelerin bağımsız bir kuruluş olarak oluşturulmasını gerekli görse de, bu bankacılık birimleri ana bankanın içsel bir parçasıdır, yasal ve fonksiyonel bir uzantısıdır. Bu nedenle, şubelerin aktif ve pasifleri, patenti ve uyguladığı politikalar ana bankaya aittir. Şubeler, gidilen ülkenin ve/veya ev sahibi ülkenin yasal düzenlemeler kümesine bağlıdır (Ekren, 1987: 100). Yabancı bir ülkede şube açılması bankacılık izni sağlamaz. Bankacılık izninin sağlanabilmesi için o ülkenin şube açma şartlarını yerine getirmeleri gerekir.

1.4. ACENTELER

Yabancı ülkelerde kurulacak acenteler, temsilciliklerden daha ileri bir düzeye denk gelmektedir. Acenteler, daha geniş bankacılık hizmeti sunmakta, tüketicilere olmasa bile ticari işletmelere kredi verebilmekte ve ana banka ve uluslararası para piyasalarından fon kullanabilmektedir. Acenteler, bu faaliyetlerin yanı sıra ticaretin finansmanı ve ana bankanın bu ülkedeki yatırımlarının yönetimini gerçekleştirmektedir (Bumin, 2007b: 15).

1.5. BAĞLI VE YAN KURULUŞLAR

Yabancı bankada ana bankanın payı %50'nin üzerindeyse bağlı ortaklık, %50'nin altındaysa kuruluş iştirak niteliğindedir. Bu kuruluşlar ana bankaya, en az insan gücü

kaynağı ile yabancı piyasalara girme olanağı vermektedir. Bununla birlikte bağlı ortaklıklar ve iştirakler yabancı ülkede potansiyel yeni işler sağlama ve verimli ilişkiler kurmada da diğer biçimlere göre daha avantajlıdır. En önemli dezavantajı, amaçların belirlenmesinde ve uygun politikaların oluşturulmasında ortaklar arasında ortaya çıkabilecek anlaşmazlıklardır (Aydın, 2006: 201).

1.6. KONSORSİYUMLAR

Farklı ulusal bankalardan oluşan bir grup, kendisini oluşturan bankacılık grubundan bağımsız olarak ortak girişim şeklinde yeni bir banka kurabilirler. Konsorsiyum veya ortak girişim bankası olarak adlandırılan bu bankaların en önemli özelliği, bankayı oluşturan ortak bankalardan hiçbirisinin %50'den fazla bir paya sahip olmamasıdır. Ortak bankalardan her biri sermaye katılım oranında konsorsiyum bankasında temsil hakkı kazanır. Konsorsiyum bankalarının çok uluslu yapısı, bu bankaların diğer bankacılık kurumlarından farklı olarak Merkez Bankaları'nın müdahale etkisinde olmamaları ve kendi ülkelerinde sınırlandırılmış bankacılık faaliyetlerini de euro piyasalarda yapabilmelerine olanak tanımaktadır (Aydın, 2006: 201).

1.7. OFF-SHORE (KIYI) BANKACILIĞI

Kıyı bankacılığı diğer adıyla “off-shore banking”, ülke dışında sağlanan fonların yine ülke dışında kullanılmasını amaçlayan ve sektörle ilgili her türlü yasa ve yönetmeliklerin dışında kalan serbest bankacılık olarak tanımlanmaktadır. Özellikle 1960'lardan sonra gelişen kıyı bankacılığı merkezleri dünya finansal merkezleri için büyük birer fon kaynağı, uluslararası fonlar için ise bir ara geçiş olmaktadır. Bunlar arasında başlıcaları, Uzak Doğu'da, Hong-Kong, Singapur, Asya dolarlarının merkezidir. Ortadoğu'da Bahreyn, Pasifik adaları içerisinde Cayman Adaları ve Bahama son derece önemli finans merkezleridir (Kaymakçı ve Şahin, 2007: 303).

1.8. SATIN ALMALAR

Bankaların yurtdışı faaliyetlerinin diğer bir biçimi de banka satın almaları şeklinde ortaya çıkmaktadır. Banka satın almanın en önemli avantajı mevcut ürünleri ve müşterileri olan bir kuruluşa tüm yönleriyle sahip olunmasıdır. Bununla birlikte yabancı bir ülkede bir bankanın da satın alınması son derece riskli ve pahalı bir yöntemdir. O ülkedeki yabancı bankalara yönelik kısıtlamalar ve kamusallaştırma olasılıkları ülke riskinin analizinde dikkate alınmalıdır (Aydın, 2006: 202).

2. YABANCI SERMAYELİ BANKALARIN EV SAHİBİ ÜLKEDE OLUŞTURABİLECEKLERİ AVANTAJLAR VE DEZAVANTAJLAR

Geçmişte yabancı sermaye sadece aşağıda belirtilen nedenlerden dolayı karşılandığı ileri sürülüyordu. Bunlar (Oksay, 1998):

- Sermaye açığını kapatmak,
- Üretimi artırmak,
- İşsizliğe çözüm getirmek,

- Üretim maliyetlerini düşürmek; ucuz işgücü, taşıma giderlerinden tasarruf sağlamak, düşük vergi avantajlarından faydalanmak,
- Ucuz hammadde kullanmak,
- Döviz rezervlerini genişletmektir.

Günümüzde ise, yabancı sermaye yatırımlarından beklenenler daha da artmıştır. Yukarıdaki nedenlere ilave olarak (Oksay, 1998):

- Ülke içinde sağlıklı bir rekabet ortamı yaratmak,
- Ülkeye yeni teknolojiler kazandırmak,
- Know-how getirmek,
- Gelişmiş ve sermaye ihraç eden ülkelerin politik ve ekonomik desteğini sağlamak,
- Promosyon,
- Dışa açılmak,
- Çevre korumak,
- İnsan kaynaklarının geliştirilmesi gibi nedenler de eklenmiştir.

2.1. YABANCI SERMAYELİ BANKALARIN EV SAHİBİ ÜLKE AÇISINDAN SAĞLAYABİLECEKLERİ AVANTAJLAR

Yabancı sermayeli bankaların ev sahibi ülkede sağladıkları avantajlar, bankacılık sektörü açısından avantajlar, ölçek ekonomisi açısından sağlanan avantajlar, ekonomik büyüme açısından sağlanan avantajlar, ödemeler dengesi açısından sağlanan avantajlar, para politikası açısından sağlanan avantajlar ve ekonomik istikrar açısından sağlanan avantajlar olarak gruplandırılabilir.

2.1.1. Bankacılık Sektörü İçin Sağlanan Avantajlar

Yabancı bankalar ev sahibi ülkede, en son kredi araçlarını ve teknolojisini hızlı bir şekilde transfer edebilirler, diğer yabancı bankaların gelişini teşvik ederek, bankacılık sektöründe yoğunlaşmanın azalmasına ve fiyat rekabetinin artışına neden olabilirler, piyasanın genişlemesine bağlı olarak, müteşebbisleri teşvik edebilir ve ulusal bankaların pay almasına imkan sağlayabilirler (Ekren, 1986: 217).

Yabancı bankalar, kredi ilişkisi içinde olduğu bir şirketin halka arzına aracılık faaliyetinde bulunduğu zaman var olan ilişki nedeniyle istihbarat maliyetine katlanmak zorunda kalmayacak, şirketler açısından sermaye piyasasından para toplamak daha az maliyetli olacaktır (Kahraman, 2002: 6).

Yabancı bankalar birçok değişik ürün ve hizmeti bir arada sunabildikleri için, rekabetin daha az olduğu ürünlerde kar oranını yüksek tutarak, rekabetçi ürünleri uzman bankalardan daha düşük maliyetle sunabilme şansına sahip olabilmektedirler (Kahraman, 2002: 7). Yabancı bankalar rekabet ortamını geliştirerek kaynakların optimal kullanılmasına da katkı sağlayabilmektedirler (Tuğlu, 2006: 68).

2.1.2. Ölçek Ekonomisi Açısından Sağlanan Avantajlar

Bir şirket, bir hizmeti diğer ihtisaslaşmış şirketlerden daha ucuza sunabiliyorsa, ölçek ekonomisinin varlığından söz edilebilir. Ölçek ekonomisinin bankacılık sisteminde sağladığı avantajlar şöyle sıralanabilir (Kahraman, 2002: 5):

- Sabit giderlerini çok sayıda hizmet sunmaları nedeniyle daha çok hizmete dağıtabilirler,
- çok sayıda olan şube ağlarını kullanarak daha çok sayıda müşteriye daha düşük marjinal maliyetle ulaşabilirler,
- bankaların bir sektörde edindikleri isim ve itibarlarından diğer sektörlerde yarar sağlayabilirler,
- talepte yaşanan değişikliğe hemen ayak uydurabilirler,
- eleman ve teknik imkanlarını birden fazla sektörde kullanabilirler.

2.1.3. Ekonomik Büyüme Açısından Sağlanan Avantajlar

Yabancı banka girişini destekleyen görüşlerden birisi olarak, yabancı bankaların sağlayacağı ilave fon kaynaklarıyla ülkelerin ekonomik büyümesine yapacağı katkılar dile getirilmektedir. Yabancı bankaların varlığı, sermaye girişlerini artırarak yerel projelerin finansmanı için gereken fonların artmasına katkıda bulunmaktadır. Yabancı bankalar, sahip oldukları tecrübe ile projelerin uluslararası kaynaklar ile finanse edilmesine ön ayak olabilmektedirler. Bunun yanı sıra, yabancı bankalar dünya üzerindeki birçok ülkede sahip oldukları şube ağları ve portföyleri ile fonların çeşitlendirilmesine olanak tanımaktadır. Yabancı bankalar, kriz sonrası yeniden sermayelendirme döneminde yerel bankacılık sistemi için önemli bir sermaye kaynağı olarak rol oynamaktadır (Bumin, 2007b: 26).

2.1.4. Ödemeler Dengesi Üzerindeki Avantajlar

Yabancı bankalar özellikle ticareti finanse ederler. Finanse edilen ticaret genellikle dış ticarettir. Yabancı bankalar ihracat ve ithalat işlemlerinde karşılaşılan parasal sorunları ortadan kaldıracakları gibi, ihracata yeni pazarlar da bulabilir (Ekren, 1986: 223).

İhracatlarını gerektiği ölçüde çeşitlendirememiş ülkelerin ihracatlarında gelişme seyri, büyük ölçüde ithalatçı ülkedeki ekonomik yapıya bağlıdır. İthalatçı ülkelerde konjonktürel veya yapısal nedenlerden dolayı ortaya çıkacak değişimler, ihracatçı ülkenin ihraç malının fiyatını düşürebilir. Büyümesini ihracata dayandırmış bir ülke için bu tür değişmelerin iç piyasada yaratacağı etkiler dikkate alındığında, ilgili ülkenin cari hesap dengesinin daha da kötüleşeceğini söyleyebiliriz. Yabancı bankalar, özellikle ticaret kredileri yoluyla bu konuda da yardımcı olabilmektedirler (Ekren, 1986: 227).

2.1.5. Para Politikası Açısından Sağlanan Avantajlar

Yabancı bankalar, uluslararası para ve sermaye piyasalarından fon aktarma imkanına sahip olduğundan, likidite sıkışıklığı olduğu dönemlerde ev sahibi ülke

ekonomisinin likiditesini arttırabilirler. Paranın geri dönüş oranına veya kredinin kullanılma şekline bağlı olarak banka mevduatları değişebileceğinden, yabancı bankalar ev sahibi ülkede uygulanan para politikası üzerinde nispi ağırlıklarıyla orantılı olmayan bir etki oluşturabilirler. Bu dolaylı etkilerden başka, yabancı bankalar ulusal baz para miktarının belirleyicileri üzerinde de etkili olabilirler. Örneğin, değişik işlem ve faaliyetleri yoluyla ülkeye döviz veya altın girişi sağlamaları para politikası üzerinde etki yaratabilir. Yabancı bankalar, ev sahibi ülkede uygulanmayan değişik ve cazip gelebilecek yeni para ve sermaye piyasası teknikleri veya araçlarını kullanarak, atıl durumda bulunan paraları dolaşıma sokabilir. Şüphesiz böyle gelişmenin para politikası üzerindeki etkileri finans sistemi dışında kalan paraları ortaya çıkarabilme gücüne bağlıdır (Ekren, 1986: 229).

2.1.6. İstikrar Açısından Sağlanan Avantajlar

Daha güçlü sermaye yapısına sahip olunması, ana ülke ve piyasa kaynaklarına başvurma imkanı ve ana ülke riskinin çeşitlendirilmesi yoluyla kredi riskinin etkin bir şekilde yönetilmeleri nedeniyle, yabancı bankalar ana ülke ve ev sahibi ülke ekonomilerinde yaşanacak dönemsel iniş ve çıkışlardan daha az etkilenmektedir. Yabancı bankaların sağlam sermaye yapısı ve ana ülke bankasından sağlayacakları ek finansman olanakları, ekonomilerdeki dalgalanmaların daha yumuşak olarak yaşanmasına ve finansal kriz tehlikesini hafifletmeye yardımcı olmaktadır. Ülke bankacılık sisteminde yabancı bankaların varlığı, kriz dönemlerinde yaşanabilecek “kaliteye kaçış” çerçevesinde mevduatlar için bir alan yaratacak ve likidite sorunlarının yanı sıra ödemeler dengesi problemlerine yol açabilecek döviz kuru ve faizden kaynaklanabilecek baskıları da ortadan kaldıracaktır (Bumin 2007a: 25).

2.2. YABANCI SERMAYELİ BANKALARIN EV SAHİBİ ÜLKE AÇISINDAN OLUŞTURABİLECEKLERİ DEZAVANTAJLAR

Yabancı bankaların ev sahibi ülkede oluşturdukları dezavantajlar, ulusal bankacılık sektörü açısından oluşan dezavantajlar, bankalar ile şirketler arasındaki ilişkiler açısından dezavantajlar, ekonomik istikrar açısından dezavantajlar, bankalar üzerinde denetim etkinliğinin azalması, para politikası açısından oluşan dezavantajlar ödemeler bilançosu açısından dezavantajlar olarak sınıflandırılabilirler.

2.2.1. Ulusal Bankacılık Sektörü Açısından Dezavantajları

Ekonomik gelişmişlik düzeyi yabancı banka girişlerinin ulusal bankalar üzerindeki etkilerini belirleyen bir unsurdur ve bu etki kısa dönemde ortaya çıkmaktadır. Yabancı bankaların rekabetçi yapısı özellikle gelişmekte olan ülkelerde ulusal bankalar ve bankacılık piyasası üzerinde maliyet, karlılık ve marjların düşmesi yönünde baskı yapmaktadır (Lensink ve Helmes, 2003).

Literatürde yabancı bankaların faydaları, know-how ve artan rekabet ile finansal hizmetleri çeşitlendirmek hukuki altyapıyı ve denetleyici sistemi gelişmeye zorlamak, ekonomiye yabancı girişi sağlamak ve kaynak dağılımını daha etkin hale getirmek şeklinde sıralanır. Ama yabancı banka girişini teşvik eden ülkelerde bu faydaların çok az gerçekleştiği görülür (Claessens, Demirgüç ve Huizinga, 2000).

2.2.2. Bankalar İle Şirketler Arasındaki İlişkiler Açısından Dezavantajları

Yabancı bankaların girdikleri ülkede özel müşteriler seçiyor olması ve büyük oranda uluslararası şirketlerle çalışıyor olmaları, ev sahibi ülkedeki küçük çaplı şirketlerin gelişmesine olumlu katkıda bulunmamaktadır. Yabancı banka girişi kaliteli müşteriler açısından daha iyi ve yararlı olmasına karşın, diğer müşteriler açısından dezavantaj olabilmektedir. Ayrıca, yabancı banka katılımının daha fazla olduğu ülkelerde özel sektöre yönelik krediler daha az olmaktadır. Az gelişmiş ülkelerde daha güçlü yabancı banka varlığı özel sektöre yönelik daha az krediyle sıkı ilişkilidir. Yabancı katılımın daha fazla olduğu ülkelerde kredi gelişimi daha yavaş ve kredi girişi daha azdır. Bu durum gelişmiş ülkeler açısından da böyledir (Berberoğlu ve Ayaydın, 2010:72). Eğer yabancı bankalar, gidilen ülkedeki yurtiçi tasarruflardan yararlanıyor, hane halkı mevduatı ile faaliyetlerini sürdürüyorlarsa, yurtiçi tasarruflar böylece yabancı kuruluşların fonlanmasında kullanılmış olmaktadır (Akgüç, 2007: 16).

2.2.3. İstikrar Açısından Dezavantajları

Yabancı bankaların ekonomik istikrarı bozucu, krizi derinleştirici etkileri olabilmektedir. Arjantin örneğinde olduğu gibi, kriz döneminde yabancı bankalar ülkeyi terk etmekte ya da faaliyetlerini kısıtlamakta, böylece krizin daha da derinleşmesine yol açmaktadırlar. Bazı Asya ülkelerinde gözlemlendiği gibi, yabancı bankaların kredilerini kısıtlamaları, krizin tetikleyicisi de olmaktadır (Akgüç, 2007: 16).

2.2.4. Ödemeler Bilançosu Açısından Dezavantajları

Yabancı bankaların yeni piyasalara giriş yapma isteğinin temelinde bazı iktisadi nedenler yer almaktadır. Uluslararası ticaretin hacim olarak artması, sermaye açığı bulunan gelişmekte olan ülkelerde getirinin yüksek olması, dezenflasyona neden olmaktadır. Avrupa Birliği gibi bölgesel ekonomik bütünleşme çabaları, gelişmekte olan ülkelerin büyüme potansiyelinden faydalanma isteği ve artan ticaret hacmiyle uluslararası nitelik kazanan girişimcilerin finansman ihtiyaçlarının sınır ötesinde de karşılanması ekonomik nedenler arasında yer almaktadır (Yayla, Kaya ve Ekmen, 2005: 1).

Ev sahibi ülkede faaliyet gösteren yabancı bankalar, ulusal bankacılık sisteminde rekabete neden olacak, ulusal bankaları uluslararası finansal aracılık sisteminde faaliyette bulunmaya zorlayacaktır. Böyle bir değişim ödemeler dengesi üzerinde ulusal para politikası üzerinde istikrar bozucu etki, uluslararası finansal faaliyete yönelen bankaların sağlamlığıyla ilgili riskler gibi olumsuz etkileri bulunacaktır (Ekren, 1986: 226).

2.2.5. Para Politikası Açısından Dezavantajlar

Para politikasına ilişkin olarak Merkez Bankalarının almış oldukları kararlar bankalar aracılığı ile piyasaya yansımakta, bankalar bir anlamda para politikasının yürütücü araçları olmaktadır. Merkez bankası ile bankalar arasında yakın bir ilişki yoksa bankalar likiditeyi dış kaynaklardan sağlıyorlarsa, Merkez bankasının almış olduğu kararların piyasaya etkisi, ekonominin likiditesini dolayısıyla faiz hadlerini etkileme olanağı sınırlı kalmaktadır (Akgüç, 2007: 16).

2.2.6. Bankalar Üzerinde Denetim Etkinliğinin Azalması

Gidilen ülkede piyasa disiplini zayıf, alt yapı, kurumsal gelişim, yasal çerçeve yetersiz ise, yabancı bankaların denetim ve gözetimi zorlaşmaktadır. Gözetim ve denetimin yeterli düzeyde yapılamaması vergi ve kaynak kaybına yol açmakta, denetim etkinliğinin azalmasının doğurduğu sakıncalar, doğrudan ve dolaylı maliyetleri arttırmaktadır (Akgüç, 2007: 16).

Ayrıca, Claessens, Demirgüç ve Huizinga'nın (2000) hazırladıkları çalışmaya göre yabancı bankalar küresel operasyonları sayesinde vergi öncesi karlarını daha rahat vergi cennetlerine yönlendirmektedirler ve böylece ekonomiye vergi katkıları daha düşük olmaktadır.

Tablo 1: Türkiye’de Faaliyette Bulunan Yabancı Banka Sayıları (2007-2011)

Yabancı Sermayeli Bankalar	007	008	009	010	011
Türkiye’de Kurulan Banka Sayısı	0	1	1	1	1
Yurtiçi Şube Sayısı	097	717	991	021	060
Türkiye’de Şube Açan Banka Sayısı					
Yurtiçi Şube Sayısı		4	0	0	5
Kalkınma ve Yatırım Bankaları					
Yabancı Sermayeli Banka Sayısı					
Yurtiçi Şube Sayısı	2	3	4		

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği(09.12.2011)

2010 yılı sonunda şube sayısı, kamusal sermayeli mevduat bankalarında 111 adet artarken; Fortis Bank A.Ş'nin devri nedeniyle şube sayısı özel sermayeli mevduat bankalarında 346 adet arttı. Şube sayısı, yabancı sermayeli mevduat bankalarında 211 adet azalırken, kalkınma ve yatırım bankalarında 1 adet arttı. Nisan-Haziran 2011 dönemi sonu itibarıyla mevduat bankalarında banka başına ortalama şube sayısı 312 olarak gerçekleşmiştir. Bu rakam, kamusal sermayeli mevduat bankalarında 952, özel sermayeli mevduat bankalarında 448, yabancı sermayeli bankalarda ise 118 olmuştur (<http://ozkankac.wordpress.com>).

SONUÇ

Yabancı sermayeli bankalar ev sahibi ülkede değişik örgütlenme şekilleriyle faaliyette bulunabilmektedirler. Yabancı ülkede yapılacak yatırımın örgütlenme şeklinin seçimi birçok nedene bağlıdır. Bankanın, yabancı ülke piyasasında yapmayı planladığı faaliyetlerin türü, büyüklüğü ve yatırım için ayırmayı planladığı kaynak tutarı örgütlenme şeklini belirlemektedir. Ev sahibi ülkenin yabancı sermayeli banka girişine ilişkin

düzenlemeleri de örgütlenme şekillerini etkilemekte ve böylece çeşitli örgütlenme şekilleri karşımıza çıkmaktadır.

Yabancı sermayeli bankaların ev sahibi ülke açısından oluşturduğu olumlu ve olumsuz etkiler hakkında değişik görüş ve veriler bulunmaktadır. Yabancı sermayeli bankaların ev sahibi ülkeye teknolojik yeniliklerle birlikte en son kredi araçlarını getirmesi, rekabeti arttırarak, kaynakların optimal kullanılmasını teşvik etmesi ve böylece sektörün verimliliğini artırması, ölçek ekonomisi sayesinde maliyetleri düşürebilmesi, sektördeki ürün çeşitliliği artırması, sağladıkları ilave fon kaynaklarıyla ekonomik büyümeyi desteklemesi, özellikle dış ticareti finanse ederek ödemeler dengesi üzerinde olumlu etkiler oluşturması, para sıkıntısı yaşanan dönemlerde uluslararası piyasalardaki güçlerini kullanarak likidite artırıcı etkiler oluşturması, daha güçlü olan sermaye yapılarıyla kriz dönemlerinde tehlikeleri azaltıcı etkilerde bulunabilmesi açısından avantajlı durumlar oluşturduğu söylenebilmektedir. Buna karşın yabancı sermayeli bankaların ulusal bankaların kar marjlarını düşürücü etkileri, kredi alanındaki işlemlerini daha çok büyük şirketlerle gerçekleştirerek küçük ölçekli işletmelerin fon ihtiyacının karşılanmasında geri planda kalmaları, kriz dönemlerinde sahip oldukları fonları sistem dışına çıkararak krizi derinleştirici etki yaratabilmeleri, likiditeyi dış kaynaklardan sağlayarak Merkez Bankası'nın likidite ve faiz hadleri üzerindeki etkilerini sınırlamaları ve sektörde denetimin etkinliğini azaltabilmeleri açısından oluşturdukları dezavantajları da olabilmektedir.

Söz konusu avantaj ve dezavantajların ülkenin gelişmişlik düzeyi, ekonomik yapısı ve bankacılık sektörünün yasal çerçevesi, alt yapısı ve kurumsal gelişimine bağlı olan yabancı sermayeli bankaların ödemeler dengesi üzerinde olumlu etkiler gösterebilmesi de oluşabilecek bir avantajdır. Son yıllarda Türkiye'de banka hisselerinin yabancılara satılması sebebiyle oluşan net sermaye girişi cari açık üzerinde, satış dönemlerinde azaltıcı etkide bulunmuştur. Ayrıca, yabancı sermayeli bankalar dış ticareti finanse ederek de ödemeler dengesi üzerinde olumlu etkiler gösterebilmektedir.

Yabancı sermayeli bankaların oluşturabileceği bir avantaj, ödemeler bilançosu açısından gerçekleştirilebilmektedir. Yabancı sermayeli bankalar, ülke içinde oluşturulan tasarrufları kendi merkezlerine aktarabilme imkanına sahip olduklarından cari açığı olumsuz etkileyebilmektedir. Türkiye'ye gelen yabancı sermayenin de gelirin yurt içinde yaratıldığı sektörlerde yoğunlaştığı görülmektedir. Yabancı sermayeli bankalar, hükümetlerin yerli finansal sistem üzerindeki etkilerini azaltarak da dezavantaj oluşturabilmektedirler. Bu durumda faiz oranı kontrolleri ve doğrudan kredi politikalarının uygulanması zorlaşmaktadır. Yabancı sermayeli bankaların varlığı bankalar üzerinde denetimin azalmasına sebebiyet verebilmektedir ve bu durum da oluşabilecek bir dezavantajdır. Yabancı sermayeli bankalar, vergi öncesi karlarını "vergi cennetleri" ne yönlendirerek ekonomiye vergi katkılarını azaltabilmektedirler. Türkiye'de faaliyet gösteren yabancı bankaların sorumlulukları Türkiye'ye getirdikleri sermaye ve varlıklarıyla sınırlıdır. Bu bankaların iflası durumunda, yükümlülüklerinin (tamamı olmasa da) kamunun sırtına binmesi riski mevcuttur.

KAYNAKÇA

- AKGÜÇ, Öztin (2007), "Türkiye de Yabancı Bankalar", Muhasebe ve Finansman Dergisi Ekim 2007, (36); 6-17.
- AYDIN, Nurhan 'Derl.' (2006), "Bankacılık Uygulamaları", Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.

- BERBEROĞLU, Murat ve AYAYDIN, Hasan (2010), “Bankacılık Sektörüne Yabancı Girişin Türkiye Açısından Değerlendirilmesi”, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, (1).
- BUMİN, Mete (2007a), “Yeniden Yapılandırma Sonrası Türk Bankacılık Sistemine Yabancı Banka Girişi”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- BUMİN, Mete (2007b), “Türk Bankacılık Sektöründe Yabancı Bankalar”, Ankara: Turhan Kitabevi.
- CLAESSENS, Stijn, DEMİRGÜÇ-KUNT Aslı, ve HUIZİNGA Harry (2000), “How Does Foreign Entry Affect Domestic Banking Markets?”, *Journal of Banking and Finance*, (25); 891–911.
- EKREN, Nazım (1986), “Uluslararası Bankacılık ve Türkiye Örneği”, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Genel Yayın No:282, Ekonomi Dizisi: 21.
- KAHRAMAN, Özge (2002), “Avrupa Birliği Dönemecinde Türk Bankalarının Sermaye Piyasasındaki Durumu ve Evrensel Bankacılığın Türk Sermaye Piyasalarında Uygulanması”, Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları.
- KAYMAKÇI, Oğuz ve ŞAHİN, İlhan (2007), “Küresel Bankacılık-Finans Sistemi ve Türk Bankacılık-Finans Sistemine Etkileri”, Küreselleşme Üzerine Notlar, (Editör: Oğuz Kaymakçı), Ankara: Nobel Basımevi.
- LENSİNK, Robert ve HERMES, Niels (2003) “The Short Term Effects of Foreign Bank Entry on Domestic Bank Behaviour: Does Economic Development Matter?” *Journal of Banking & Finance*, (Çevrimiçi) <http://www.sciencedirect.com/science/article/B6VCY-483SV7K-1/2/3a096c2cb187566166604a5e4a5d7839>, (Erişim Tarihi: 12 Şubat 2010).
- OKSAY, Suna (1998) “Çokuluslu Şirketler Teorileri Çerçevesinde, Yabancı Sermaye Yatırımlarının İncelenerek, Değerlendirilmesi”, (Çevrimiçi) www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/.../cokulussayisi8.doc, (Erişim Tarihi: 10 Şubat 2010).
- TUĞLU, Ali (2006), “Yabancı Sermayenin Tehlikeli Olanı; Bankacılık Sektörü ile Gelen Yabancı Sermaye”, *Yaklaşım Dergisi*, Yıl. 14, (161); 68–70.
- <http://ozkankac.wordpress.com/2011/07/27/bankalarin-subesayisi-1-yilda-563-adet-artti/>, (Erişim Tarihi: 10.12.2011)